

Täysistunto

Perjantai 6.4.2018 klo 13.00—13.30

5. Lakialoite laiksi työttömyysturvalain 1 luvun 6 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 2/2018 vp Kaj Turunen sin ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu

13.14 **Kaj Turunen sin** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan tässä puheen aluksi kiittää kansanedustajia Lasse Hautalaa keskustasta, Hanna Sarkkista vasemmistoliitosta, Peter Östmania KD:sta, Jari Myllykoskea vasemmistoliitosta, Satu Taavitsaista sosiaalidemokraateista, Susanna Koskea kokoomuksesta, Satu Hassia, Johanna Karimäkeä ja Krista Mikkosta vihreistä siitä, että he ovat allekirjoittaneet tämän varsin tärkeän lakialoitteeni.

Arvoisa puhemies! On käsittämätöntä, että meillä on Suomessa voimassa laki, jossa sukulaisuussuhteen ja asumisen perusteella määritellään ihminen joksikin muuksi kuin mitä todellisuudessa on. Samalla perusteella voitaisiin rikoslaissa tuomita rikosentekijän puoliso, lapset, vanhemmat tai isovanhemmat, jotka asuvat tekijän kanssa samassa taloudessa, suorittamaan osa siitä rangaistuksesta, johon varsinainen tekijä on tuomittu. Ongelma on siis se, että yrittäjän perheenjäsen katsotaan työttömyysturvassa yrityksen osaomistajaksi, vaikka ei sitä todellisuudessa ole. Laissa siis määritellään ihmisen olevan jotain muuta kuin oikeasti on. Tämä asia vain pitää korjata. Sen kustannus ei saa olla määräävänä tekijänä, vaan yrittäjän perheenjäsenen oikeusturvan ja ihmisten oikeudenmukaisen kohtelun pitää olla sen perusteena. Arvoisa puhemies, vakuuttamisen korjaamisen lisäksi perheyrittäjissä työskentelevän ei-omistavan perheenjäsenen tulisi jatkossa olla palkansaaja myös työttömyysturvajärjestelmässä ja -laissa.

Yrittäjän eläkelaiissa yrittäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka tekee ansiotyötä olematta työsuhteessa tai virka- tai muussa julkisoikeudellisessa toimituksessa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että esimerkiksi luonnollisen henkilön ansiotarkoituksessa ilman työ- tai virkasuhdetta harjoittama toiminta katsotaan aina yrittäjätoiminnaksi. Tällöin puhutaan yksityisestä elinkeinonharjoittajasta ja arkikielessä myös toiminimiyrittäjästä. Henkilöyhtiöissä ja muissa yhtymissä yrittäjäksi katsotaan henkilö, joka on henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön tai yhtymän velvoitteista. Osakeyhtiöiden osalta yrittäjäksi katsotaan johtavassa asemassa yrityksessä työskentelevä osakas, jos 1) hän omistaa yksin yli 30 prosenttia yhtiön osakepääomasta tai hänellä on yksin yli 30 prosenttia yhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai muutoin vastaava määräysvalta, 2) hän omistaa yhdessä perheenjäsentensä kanssa yli 50 prosenttia yhtiön osakepääomasta tai heillä on yhdessä yli 50 prosenttia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2018 vp

yhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai muutoin vastaava määräysvalta. Johtaval-la asemalla tarkoitetaan yhtiön toimitusjohtajuutta, hallituksen jäsenyyttä tai muuta vastaa-vaa asemaa.

Sen sijaan työttömyysturvalain yrittäjämääritelmä on yrittäjän eläkelakia laveampi. Henkilöä voidaan pitää työttömyysturvassa yrittäjänä myös yrityksen osaomistajia koske-van säädöksen perusteella. Osaomistajana pidetään henkilöä, joka työskentelee johtavassa asemassa yritystoiminnassa, josta hän itse omistaa vähintään 15 prosenttia, hänen perheen-jäsenensä tai hän yhdessä perheenjäsentensä kanssa vähintään 30 prosenttia, tai hänellä tai hänen perheellään on muuten vastaava määräysvalta yrityksessä. Ilman johtavaa asemaa työskentelevän henkilön osalta edellytetään perheestä löytyvän vähintään 50 prosentin omistus tai muuten vastaava määräysvalta yritystoiminnassa. Perheenjäseneksi katsotaan yrittäjän avio- tai avopuoliso sekä hänen kanssaan samassa taloudessa asuvat lapset, lap-senlapset, vanhemmat ja myös isovanhemmat. Käytetty ilmaisu ”osaomistaja” voi tarkoit-taa myös henkilöä, joka ei omista todellisuudessa osaakaan yrityksestä. Yrittäjän perheen-jäsenen kaikessa muussa lainsäädännössä työsuhteisena pidetty työskentely perheyri-tyksessä katsotaankin työttömyysturvassa yrittäjätöksi.

Perheenjäsenen katsominen yrittäjäksi johtaa kahdenlaisiin ongelmiin kyseessä olevan henkilön työttömyysturvassa. Koska perheyriyksessä työskentelevän yrittäjän perheenjä-sen, joka ei omista yrityksestä mitään, katsotaan kaikessa muussa lainsäädännössä työntekijäksi, ei voida kohtuudella olettaa, että hän ymmärtäisi olevansa työttömyysturvassa kui-tenkin yrittäjä. Usein he ovat myös toimineet työttömyysturvavakuutuksessa muun lain-säädännön statuksen mukaan ja vakuuttaneet itsensä palkansaajan työttömyyskassassa. Tästä voi seurauksena olla se, ettei heille makseta ansiosidonnaista päivärahaa, koska yri-täjätö ei kerrytä palkansaajan työssäoloa. Toinen ongelma koskee yleistä oikeutta työttömyysetuuteen ja työvoimapalveluihin. Työttömyysturvalain mukaan päätoimisesti yrittäjänä työllistyneen henkilön katsotaan edelleen työllistyneen päätoimisesti siihen ajan-kohtaan asti, jona henkilön työskentely yrityksessä on päättynyt tai yritystoiminta on ko-konaan lopetettu. Tämä pääsääntö koskee myös osaomistajana yrityksessä työskentelevää yrittäjän perheenjäsentä.

Henkilön työskentelyn yrityksessä katsotaan päättyneen, jos henkilön työkyky on alen-tunut pysyvästi ja olennaisesti tai yritystoimintaa on pidettävä luonnonolosuhteista johtu-en kausiluonteisena ja toimikausi on päättynyt.

Yritystoiminta katsotaan työttömyysturvalain mukaan lopetetuksi, jos yritys on asetettu konkurssiin, osakeyhtiö tai osuuskunta on asetettu selvitystilaan sekä silloin, kun muun yh-tiön kuin osakeyhtiön purkamisesta on tehty kaikkien yhtiömiesten kesken sopimus. Toi-minta yrittäjänä katsotaan lopetetuksi myös silloin, kun tuotannollinen ja taloudellinen toi-minta on päättynyt ja yrittäjä on luopunut yrittäjän tai maatalousyrittäjän eläkelain mukai-sesta vakuutuksesta sekä jättänyt Verohallinnolle ilmoituksen yrityksen poistamiseksi en-nakkoperintärekisteristä, työnantajarekisteristä ja ilmoituksen joko yrityksen poistamiseksi arvonnäverovelvollisten rekisteristä tai yritystoiminnan keskeyttämisestä. Lisäksi yri-tystoimintaa pidetään työttömyysturvassa lopetettuna, kun on ilmeistä, että tuotannollinen ja taloudellinen toiminta on kokonaan päättynyt.

Jotta yrityksessä työskennellyt varsinainen, yrittäjän kanssa saman talouden jakanut per-heenjäsen saisi työttömän statuksen ja sitä myötä oikeuden työttömyysetuuteen ja työvoi-mapalveluihin, tulisi koko yritystoiminta pääsäännön mukaan lopettaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2018 vp

Yrittäjän TyEL-vakuutetun perheenjäsenen, joka omistaa alle 15 prosenttia yrityksestä, osalta laissa on lista erilaisista poikkeuksista, joiden perusteella kyseessä oleva henkilö voi päästä työttömyysetuudelle ilman, että koko yritystoiminnan lopettamista edellytetään. Edellä mainitun yrittäjän perheenjäsenen työskentelyn yrityksessä katsotaan päättyneen, jos:

- 1) henkilön työkyky on alentunut pysyvästi ja olennaisesti tai yritystoimintaa on pidettävä luonnonolosuhteista johtuen kausiluonteisena ja toimintakausi on päättynyt;
- 2) henkilön työskentely yrityksessä on päättynyt ja hän on työllistynyt päätoimisesti yritystoiminnassa enintään 6 kuukauden ajan kahden vuoden tarkastelujakson aikana;
- 3) henkilön työskentely yrityksessä on päättynyt ja työskentely on johtunut yksinomaan työllistymistä edistävään palveluun osallistumisesta tai muihin omaehtoisiiin opintoihin liittyvästä harjoittelusta;
- 4) henkilön työ on loppunut tuotantosuunnan lopettamisen tai vastaavan syyn johdosta;
- 5) henkilö on lomautettu kokoaikaisesti ja yrityksestä on lomautettu taikka irtisanottu taloudellisista tai tuotannollisista syistä vuoden tarkastelujakson aikana vähintään yksi työntekijä, joka ei ole yrittäjän perheenjäsen;
- 6) henkilön työnteko ja palkanmaksu ovat keskeytyneet kokonaan työsopimuslain 2 luvun 12 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettusta syystä ja yrityksessä on myös vähintään yksi muu työntekijä, joka ei ole yrittäjän perheenjäsen ja jonka työnteko ja palkanmaksu ovat keskeytyneet samasta syystä; tai
- 7) henkilön työ on loppunut yritystoiminnan edellytysten pysyväisluonteisen heikentymisen johdosta ja yritystoiminnasta siinä työskentelevää henkilöä kohti syntyvä tulo on vähemmän kuin 1 000 euroa kuukaudessa eikä yrityksessä työskentele muita kuin yrittäjän perheenjäseniä.

Tässä esimerkiksi nämä seitsemän määritelmää, jotka ovat varsin sekalaisia ja aiheuttavat erilaisia tulkintoja tämän asian suhteen viranomaisten toimesta.

Siis poikkeuksia on monta, ja niiden soveltaminen voi usein olla haastavaa nimenomaan viranomaisille. Perheyriyksissä yrittäjämääritelmä ja siitä seuraavat haasteet yrittäjän perheenjäsenen työttömyysturvan osalta havaitaan yleensä vasta työsuhteen päättämisen jälkeen, jolloin on haastavaa pyrkiä sovittamaan työsuhteen päättymissyitä edellä mainittuihin poikkeuksiin. Lopputuloksena voikin olla, ettei perheenjäsen saa loppujen lopuksi oikeutta työttömyysturvaan ja palveluihin ilman joko yrityksen lopettamista, poismuuttoa samasta taloudesta tai perhesuhteiden katkaisua. [Olavi Ala-Nissilä: Avioero auttaa!] — Avioero auttaa tässä asiassa tai poismuutto taloudesta.

Selkeyden, tasa-arvoisen kansalaisten kohtelun ja oikeudenmukaisuuden vuoksi on tärkeää saada yrittäjämääritelmästä pois ne yrittäjän perheenjäsenet, jotka eivät itse omista yrityksestä mitään. Siksi lain 1 luvun 6 §:n osaomistajia koskevasta 2 momentin listasta on syytä poistaa kaikista kohdista sanat "tai hänen perheenjäsenillään", jolloin osaomistajaksi ja siten yrittäjäksi katsomisen edellytyksenä olisi, että perheenjäsen omistaisi myös itse yrityksestä jotakin. Tällöin henkilö itsekin mahdollisesti mieltää, että oma status ei ole täysin yksiselitteinen.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan ainoastaan kolme vastauspuheenvuoroa.

13.27 Kimmo Kivelä sin (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kysymyksessä on äärimmäisen tärkeä aloite. Tämä on eräänlainen häpeäpilkku, yrittäjien perheenjäsenten kohtelu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 31/2018 vp

Toivon, että tämä tärkeä aloite, jonka allekirjoittajina on käytännössä kaikkien eduskunta-puolueiden edustajia, saisi arvoisensa kohtelun eikä sille kävisi niin kuin yleensä lakialoitteille tässä talossa tuppaa käymään, tai vaikka kävisikin, niin joka tapauksessa prosessi lähitisi liikkeelle ja tämä häpeällinen asia saataisiin pois päiväjärjestyksestä.

Tiedän itse tapauksen, jossa kuopiolaisen pienyrittäjän lapsi meni ilmoittautumaan työvoimatoimistoon ja oletti, että jonkunlaista työttömyysturvaa on luvassa, niin ei hänelle voitu sanoa mitään muuta siitä, mitä pitäisi tehdä, kuin että ”ottakaa yhteys Arkadianmäen ihmisiin”.

13.28 Olavi Ala-Nissilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella, tämä asiahan on ollut esillä, ja on erittäin tärkeää, että edustaja Turunen on tehnyt näin hyvin valmistellun aloitteen.

Ihminen joutuu aivan kohtuuttomaan tilanteeseen monasti, kun hän toimii yrittäjän puolisona, yritystoiminnan ei kannata häntä enää työllistää, hän ei pääse edes työmarkkinatuen piiriin eikä minkään tuen piiriin muuta kuin toimeentulotuen piiriin. [Kaj Turunen: Ei siihenkään!] — Eikä ehkä senkään piiriin. — Tällaista loukkua ei voi olla. Tämä todella myöskin nostaa kynnystä ryhtyä yrittäjäksi, näin iso riski tässä työttömyysturvassa.

Kannatan tätä aloitetta, ja toivotaan, että ministeri Lindström ottaa siitä myöskin kopin, että saadaan tämä asia nyt vielä tällä vaalikaudella korjattua.

Puhemies Paula Risikko: Ja edustaja Rossi, viimeinen vastauspuheenvuoro.

13.29 Markku Rossi kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Yrittäjän asemassa, pienyrittäjän asemassa varsinkin, on paljon korjattavaa. Täytyy kyllä onnitella edustaja Turusta ja kaikkia aloitteen allekirjoittajia, joihinka en valitettavasti ole kuulunut, mutta olen lukenut tuon aloitteen ja nyt vielä kuultuani edustajan esittelypuheenvuoron olen entistä vakuuttuneempi, että tässä on löydetty oikea ongelma ja se ongelma täytyy korjata. Se on eduskunnan tehtävä.

Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Kiveläkin omassa puheenvuorossaan totesi, meidän kyllä pitäisi tässä eduskunnassa näitä työskentelytapoja miettiä vielä uudelleen. On täysin väärin, että kansanedustajien aloitteet likipitään kaikki vaalikauden päättyessä nuijitaan yhdellä kopsauksella rauenneiksi. Kun me olemme kehittäneet tänne kansalaisaloitteen, jonka kielteinen valiokuntapäätöskin tuodaan vielä tänne saliin käsiteltäväksi, niin kyllä tässä joku epäsuhta on sen suhteen, että hyvätkin aloitteet voivat jäädä tuonne valiokuntaan ja tulla siellä sitten rauenneiksi. [Puhemies koputtaa] Arvoisa puhemies, tässä on meillä kehitettävää.

Puhemies Paula Risikko: Asiakohdan käsittely keskeytetään tässä vaiheessa ajan puutteen vuoksi.

Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.